HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

הלוקח

הלוקח עובר חמורו. וכבור הוא ועדיין הוא במעי אמו. והאי דנקטו חמור ולא נקט פרה מפרש בפירקא תניא (לקמן יא.) דאיידי דזטרא מילי דפטר חמור פסיק ומדי ליה וכל אינך פירקין מיירי בבכור בהמה טהורה: **אע"פ שאינו רשאי.** כדתניא במסכת ע"ז (ד' יד:) ובכ"מ [1] אין מוכרין להם בהמה גסה מפני שעושה בה מלאכה בשבת: **והמשתתף בו.** שנותנין מעות בין שניהם וקונין בהמה: **והמקבל** [2] **בהמה ממנו.** שהממונה של עובד כוכבים וישראל מקבלה שיהו חולקין בולדות אבל גוף החמורה לעובד כוכבים: **פטור מן** [3] **הבכורה.** אם אותו עובר שקנה מן העובד כוכבים או שמכר לעובד כוכבים בכור הוא אינו קדוש הואיל ויש חלק לעובד כוכבים בו או באמו: **שנאמר.** (במדבר ג) הקדשתי לי כל בכור בישראל אבל לא באחרים עובדי כוכבים: **גמ' מייתי לה לקדושה.** שהרי שובתת בשבת וכיון דמלוה עביד ליכא למיקנסיה: **אימא ליקנסיה.** לפדות העובר מן העובד כוכבים ולתנו לכהן: **מדרבי יהודה.** דאמר לקמן המקבל בהמה מן העובד כוכבים מעלין אותו בשוויו ונותן חצי דמיו לכהן: **ועיקר בהמה.** גוף הבהמה וחצי ולדות: **דלמא אתי ליאיחלופי בבהמה אחריתי.** שאין לעובד כוכבים חלק בה ולא בולדותיה ואתי למיפטריה נמי מבכורה: **תנן הכא.** במסכת ע"ז (דף יד:): **רבי יהודה מתיר בשבורה.** למכור לעובד כוכבים בהמה שנשברו רגליה ובמקום שלא נחשדו על הרביעה וכן בתירא בסוס שאין עושין בו מלאכה שיהא בו חיוב חטאת דסתם סוס לרכיבה עומד והרוכב בשבת אינו [4] אלא משום שבות שהמי נושא את עצמו: **עובר מה לי א"ר יהודה.** למוכרו לעובד כוכבים שרי או אסור: **משום דשבורה.** ואינה ראויה למלאכה: **ועובר נמי שבור הוא.** אבל מלאכה: **או דלמא שבור נאו היינו אורחה.** דבהמה להיות שבורה הלכך דבר חידוש הוא ולא אתי ליאיחלופי והתיר מכירת שלמה: **פ"ש.** דמיירי בעובר וקתני אינו רשאי משום מלאכת שבת: **וליטעמיך המשתתף נו.** דקתני במתני' לענין בכורה דפטור ולא קתני ר' יהודה מחייב ה"נ דלא פליג והא קא חזינן דקמן בשמעתין דפליג בהך ברייתא: **רבי יהודה אומר המקבל בהמה מן.** מעלין. שמין: **ונותן חצי דמיו לכהן.** אבל קדושת הגוף לא קדוש ליקרב למזבח הואיל וחליו לעובד כוכבים: **והנותן** [5] **לו בקבלה.** נמי לא קדוש קדושת הגוף הואיל וחליו לעובד [6] כוכבים פטור מן הבכורה והא דיהיב כל דמיו לכהן קנסא הוא שקונסין אותו לפי [7] שמכרה לעובד כוכבים והנותן לו בקבלה אף על פי שאינו רשאי שלא כלומר שאף על פי שאינו רשאי [8] (לתנו לו) לעובד כוכבים במתנה: **קונסים אותו.** הואיל ולא חש לדברי חכמים: מאי

הלוקח

עובר [1] חמורו של עובד כוכבים והמוכר לו אע"פ שאינו רשאי [2] המשתתף לו והמקבל הימנו והנותן לו בקבלה פטור מן הבכורה [3] שנאמר [4] בישראל אבל לא באחרים: גמ' כל הני למה לי צריכי דאי תנא לוקח ה"א משום דקא מייתי לה לקדושה אבל מוכר דקא מפקע לה מקדושה אימא ליקנסיה קמ"ל [5] והמשתתף לו למה לי [6] לאפוקי מדרבי יהודה דאמר [7] שותפות עובד כוכבים חייבת בבכורה קמשמע לן דפטורה מן הבכורה והמקבל ל"ל משום דקא בעי למיתני והנותן לו בקבלה והנותן לו בקבלה למה לי איצטריך סד"א הואיל ועיקר בהמה דישראל היא ליקנסיה דלמא אתי לאיחלופי בבהמה אחריתי קמשמע לן [8] תנן התם ר' יהודה מתיר בשבורה בן בתירא [9] מתיר בסוס איבעיא להו עובר מה לי א"ר יהודה טעמא דר' יהודה התם דשרי משום דשבורה עובר נמי שבור הוא או דלמא שבורה לאו היינו אורחיה אבל עובר ביון דהיינו אורחיה לאו שבור הוא ת"ש והמוכר לו אף על פי שאינו רשאי ולא פליג ר' יהודה וליטעמיך המשתתף לו והמקבל ממנו והנותן לו בקבלה דלא קתני הכי נמי דלא פליג אלא פליג ולא קתני ה"נ פליג ולא קתני: ת"ש ר' יהודה אומר המקבל בהמה מן העובד כוכבים וילדה מעלין אותו בשוויו ונותן חצי דמיו לכהן והנותן לו בקבלה אף על פי שאינו רשאי [10] קונסים אותו עד עשרה בדמיו ונותן כל דמיו לכהן מאי

הלוקח עובר חמורו של עובד כוכבים והמוכר לו [1] מבכורה משום אם שהיא של עובד כוכבים ומתני מיפטר משום ולד של עובד כוכבים ומתני' קרלאי [2] (נפקא כו' ושותפות) של עובד כוכבים פוטר בבכורה אפי' אזנו וכדאמרי' (לקמן ג.) מאי שנא בו בעינן כל בכור וליכא אמו נמי בעינן כל מקנך מזכר וליכא והא דעביד לריכותא בלוקח ומוכר ולא אמר משום דנפקי תמני קרלאי משום דלא תנא תרוייהו בלוקח [3] אם מוכר [4] ס"מ דלוקח ומוכר לריכי כדמפרש ואזיל דמלוקח לא שמעינן מוכר דהוה מצי למיתני הלוקח עובר של עובד כוכבים או האם [5] המוכר עובר לעובד כוכבים או האם [6] (וכו'ג) משמע ממתני' דמחד קרא נפקי דקתני פטור שנא' בישראל ול"ל דאמוכר קאי דלא מייני כולה פרשה באם אלא בעובר: **והמשתתף.** בת"כ פ' אמור [7] בכור אינה בשותפות מדכתיב בכורות בקרכם ולאנכם ות"ת מיפוק לי מדאיצטריך בישראל למעוטי שותפות של עובד כוכבים מכלל דשותפות ישראל חייב וע"ק פרק ראשית הגז (חולין קלה:) [8] דאמר בבכורות בקרן ולאנך למה לי למעוטי שותפות עובד כוכבים והכא ממעטינן ליה מבישראל ולמאי דפריסית דאיכא תרי קראי חד בעובר וחד באם ניחא מבישראל נפיק שותפות עובר ומבקרן נפיק שותפות אם וה"ה דמפיק ליה מכל מקנך מזכר וניחא ליה לאתויי בקרן אידי דמייתי האם בקרכם ולאנכם כדאמר האם אע"ג דכתיב בקרן ולאנך ואיכא למימר דידך אין שותפות לא כתב רחמנא בקרכם ולקמן מייתי מכל מקנך משום דרשא דכל וניחא דאיצטריך בקרכם משום שותפות אם דמדאיצטריך בישראל למעוטי שותפות עובד כוכבים מרבינן שותפות אם [9] בישראל דהכוא בולד כתיב ואין לפרש משום דגלי קרא גבי ולד בישראל שמעינן דבקרן למעוטי שותפות עובד כוכבים אתי וקאי אפיר בישראל אכולהו הא בכולהו דממעט שותפות עובד כוכבים פרק ראשית הגז (ג"ז אם) תרומה מדכתיב ראשית דגנך פאה מדכתיב פאת שדך מעשר מדכתיב מעשר דגנך ממעט להו אע"ג דלא כתב בישראל: [10] **מייתי** לה לקדושה. פ"ה שהרי שובתת בשבת וכן מפקע לה מקדושה שהעובד כוכבים עושה בה מלאכה בשבת ולשון קדושה לא משמע כן אלא קדושת בכורה כהיא [11] דרב מרי בר רחל דכלו חיותיה משום דמפקע להו מקדושה דהוה מקני אולדייהו לעובד כוכבים ואע"ג דבלוקח אם הולד זכר לא שייך מייתי ליה לקדושה פעמים שהעובר נקבה ומייתי לה לקדושת בכורה שולד עובר קדוש בבכורה ואלא טעם דמייתי לקדושה מצי למימר דלא שייך למיקנסיה כיון דליכא הפקעה ולא דמי למוכר דאיכא הפקעה אלא ניחא ליה למימר דאפילו בבאת קדושה איכא ועוד מצי למימר טעם אחר אי תנא לוקח משום דלא עבד איסורא אבל מוכר דעבד איסורא כדקתני אע"פ שאינו רשאי

מאי

אינו רשאי ולקנסיה וחד מתרי טעמי נקט ומכל שכן דניחא השתא הא דלא נקט הכא טעמא דפריסית במתניתין משום דנפקי מתרי קראי: **לאפוקי** מדר' יהודה. אלא ר' יהודה נמי אינו מקנסינן ליה מריש אלא כ"ש [12] אינצטריך טפי כיון דמשכחת בהא פלוגתא: **אבל** עובר ביון דהיינו אורחיה [13] אינו שבור הוא. פירוש דאתי למילף בהמה אחריתי ועוד מצי למימר משום דעביד להולד [14] ולהיות ראוי למלאכה דמהאי טעמא מסקינן דאסור דקאמר והאי עובר נמי כיכול להתרפאות דמי וחד מתרי טעמי נקט: **ונותן** חצי דמיו לכהן. [15] ולא לקדש קדושת הגוף דלמזבח מפני חלקו של עובד כוכבים כדפי' בקונטו' ובסוף פרקא [16] שרי ליה ר' יהודה בגיזה ובעבודה דדרים ליה לא תעבוד בבכור שורך אבל אתה עובד בשלך ובשל אחרים ולא תגוז בכור לאנך אבל אתה גוזז בשלך ובשל אחרים ות"ת נהי דלא קדוש קדושת הגוף מ"מ כיון דמדאורייתא חייבת בבכורה אותו חלק שיש לו בו יהא של כהן למה נותן לכהן דמי חלקו י"ל משום טיבותא דכהן [17] לא ניחא ליה בשותפות עובד כוכבים לפי שאינו יכול להוציא חלקו מיד עובד כוכבים במהרה כל כך ות"ת ובסיפא דקתני קונסין אותו עד עשרה בדמיו [18] אי אייתי בפטור חמור ניחא טפי בריש"א ובסיפא שנותן דמיה לפי שאין הפטור חמור עצמו ניתן לכהן אלא נפדה בשה כל דהו או בשוויו כדאמר לקמן (דף טו.): **קונסין** אותו עד עשרה בדמיו. דוקא בגסה קנסו אבל דקה כיון דאיסורא ליכא אלא מהגזה בעלמא במקום שחודים על הרביעה [19] דעובד כוכבים חס על בהמתו אלא תעקר לא קנסו אפילו במקום אבל דקה לא: נהגו למכור ולקנסו אמר ריש לקיש מוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסין אותו עד עשרה בדמיו דוקא גסה אבל דקה לא: מאי

אשר יצא ממנה לא תהיה בהם קדושת בכורה אבל כשלוקח מן העובד כוכבים יכנסו ולדותיה לקדושת בכורה. תוספות חיצוניות: [18] עשרה בדמיו ונותן כל דמיו לכהן כיון שיבוא מיד העובד כוכבים הוא עצמו יהיה שלו ולמה דמיו ר"ל משום דפעמים שאין יכול כהן למכור ולקנותו מן העובד כוכבים ואי הוה איירי וכו':

---

[6] נפקא ל"ל פירש"י הקדשתי לי כל בכור בישראל וכו' ומותי פי' דהייגו הא וכו'. [7] נפקא לי' ל"ל דאי וי"ל דאי לאו דמזיק כפ' ראשית הגז דבכורות וכו'.

מסורת הש"ס

[1] [לקמן ט:], [2] ע"ז יד: שבת לד. [ספחים נג.], [3] גיטין מד., [4] הכבורה אותו עובר כו' שמכר הוא לעובד כוכבים אינו כו' כל"ל וכ"ה בס"א ל"ק, [5] אל עובד ל"ק, [6] שמקרה לעובד כוכבים ונתן לו בקבלה הס"ד ל"ק, [7] נתנו ל"ק, [8] ל"ל נפקי קולה ושותפין רש"ל והל"ק גורם נפקי קולה כדאמר' גבי שתפות של עובד כוכבים דפוטר כו', [9] במוכר ל"ק, [10] שייך מן דהוה מצי למיתני עד אי אתה אתה, [11] אי המוכר ל"ק, [12] ל"ל דמשמע במתני', [13] הני כבור ל"ק, [14] דקאמר בקבל ל"ק, [15] מבישראל ל"ק, [16] [לקמן ג:], [17] דאיצטריך ל"ק, [18] בס"ד: לחולה, [19] אבל לא קדוש ל"ק, [20] (דף ט:), [21] דלא ל"ק, [22] [לקמן ג.], [23] במסר' ע"ז יד: טו.],

תורה אור השלם

1. כִּי לִי כָל בְּכוֹר בְּיוֹם הִכֹּתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִקְדַּשְׁתִּי לִי כָל בְּכוֹר בְּיִשְׂרָאֵל מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה לִי יִהְיוּ אֲנִי יְיָ: במדבר ג יג

הגהות הב"ח

(א) במשנה והמשתתף: (ב) רש"י ד"ה והמקבל ממנו וכו' ויאבאל מקבלה ומטפל בה כדי שיהיו חולקין כל"ל ותיבת בהמה נמחק:

מוסף רש"י

ר' יהודה מתיר בשבורה. דלא מסחי לה ושתנו לה, הלכך לא חזי לא ליה ישראל גבי נכרי ולא אתי למיסריה מכירה אחריתי (פסחים נג.). בן בתירא מתיר בסוס. למוכרו לנכרי, משום שמלאכת הסוס אם היה אדם עושה אותה אין חייב עליה חטאת, דלרכיבה עומד והמי נושא את עצמו, והא דאסרו למכור בהמה גסה לנכרי משום שאלה ומשום שכירות אסור, הסוס אי מי נמי דמשיל ומוגר לאו איסורא דאורייתא איכא, שאין זו מלאכה אלא הסוס, וגבי אחרת שביתת בהמה מלאכה מיהא (שבת צז. וכעי"ז ע"ז יד:) אלמן בה אלא משום שבות, אלמן מוכנין על גבי בהמה גבי שבות חזי לה במסכת ביצה (פסחים נג.). קונסים אותו. לפדות מיד העבד"ם (גיטין מד.).

רבינו גרשום

יוצר ובורא המאורות
צופה ומאזין עתידות
חכמני להבין אמרות
קנויות קדם לדורות
וחזקני לפרש
דקדוקי בכורות:

חלוקח עובר חמורו. פטר חמורו של עובד כוכבים עד שהוא במעי אמו: והמוכר לו. או ישראל המוכר לעובד כוכבים עובר חמורו: ואע"פ שאינו רשאי. כדאמרי' במסכת ע"ז דאין מוכרין בהמה גסה לעובד כוכבי: והמשתתף לו. או מי שנותן לעובד כוכבים חצי חמורו בשותפות: או המקבל. מן העובד כוכבים לשמור חמורו ומחצית עובריה שלו או ישראל הנותן חמורו לעובד כוכבים בקבלה שיהו הוולדות למחצה או לשליש ולרביע שלו פטור מן הבכורה: שנאמר הקדשתי לי כל בכור בישראל. כלומר שיהא כולו מישראל שלא יהא לעובד כוכבים חלק בו. ומפרש באידך פירקא מאי אריא דתני עובר חמורו בריש והדר תני עובר פרתו ליתני עובר פרה בריש וכו': כל הני למה לי. הלוקח והמוכר והמשתתף והמקבל והנותן: משום דקא מייתי לה לקדושה. שאין עושה בו מלאכה בשבת הלכך הקילו על הלוקח עובר שיהא אותו עובר עצמו פטור מן הבכורה. אבל מוכר עובר חמורו דקא מפקע לה מקדושת שבת ובכורה אימא ליקנסוה שיתן פדיונו לכהן קמ"ל דלא: והמשתתף לו למה לי. השתא הלוקח היכא דכולהי עובר דישראל פטור משתתף דלית ליה אלא חציו מיבעיא: להא אתא לאשמועינן לאפוקי מדרבי יהודה. לא אמר בהדיא אלא הכי קאמר לקמן ר' יהודה אומר המקבל בהמה מן העובד כוכבים דהיינו שותפות דמקבלה לפטומה ולחלוק לולדות: דלמא אתי ליאיחלופי בבהמה אחריתי. דאיגיש אחרינא דחזי דהאי לא פריק עובר חמורו דה אמר כך לא צריכנא למפרק בכור חמורי דלא ידע דאיהו דלא פרק בכור חמורו משום דיהב ליה ליקנסיה דליפרקיה דלא ליתי ליאיחלופי לעובד כוכבים: אבל עובר היינו אורחיה דהוי כשבור שהוא שבור במעי אמו ועד שהוא קטן לא חזי למלאכה אבל לאו כשבור דמי דהאי אתי לכלל מלאכה לכשיגדיל ולימא דאסר ביה ר' יהודה: ולא פליג ר' יהודה במתניתין. מכלל דסבירא ליה נמי דאינו רשאי למכור עובר לעובד כוכבים: דלא קתני דפליג ר' יהודה. וכי ס"ד דלא פליג בהוו הא איכא דפליג. כדאמרינן לקמן ר' יהודה אומר המקבל בהמה מן העובד כוכבים וילדה מעלין וכו'. שותפין עובדי כוכבים חייב בבכורה אלא פליג אשותפין והוא הדין אכולהו ואי לא קתני פלוגתא במתניתין פליג בבריתא ומדפליג ש"מ לר' יהודה מותר למכור עובר לעובד כוכבים: מעלין אותו ורולד (בשוויה) כמה הוא שווה ונותן חצי דמיו לכהן החצי שהוא שלו: אע"פ שאינו רשאי ליתנו לעובד כוכבים בקבלה לפי שעושה בה מלאכה בשבת ועוד שמפקיעו מן הבכורה: קונסין אותו עד עשרה וכו'. שיפדה העובר מן העובד כוכבים אפי' שאינו יכול לפדותו מן העובד כוכבים אם לא יתן לו עשר ידות יותר מכדי דמיו: ונותן דמיו של עובר לכהן ואע"ג

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ד מהלכות בכורות הלכה ב [ופי"ב מהלכות בכורים הלכה טו] סמג עשין קמה קמו:
ב ב מיי' הל' בכורות שם הל"ג [והל' בכורים שם] סמג שם טוש"ע י"ד סי' שכ סעיף ג וסי' שמח סעי' כ:
ג ג מיי' פ"ב מהלכות שבת הלכה ד:

שיטה מקובצת

[1] שנאמר בישראל [2] הקדשתי לי כל בכור בישראל וכו' פי' היינו הא דכתיב כי לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל ול"נ למ"ד ה"ר יעקב שיחיה דהא אמרינן לקמן (דף ג.) דדבנן סברי בכור מקצת בכור ור"י סבר כל בכור במשמע ולא נקט לבני ישראל בפטר רחם ושמא י"ל רישא דקרא דריש ועוד אומר מורי שיחיה דהיינו הא דכתיב כי לי כל בכור בבני ישראל באדם ובבהמה וכו' וענינינו איירי באדם ובהמה ונראה לר"י דהאי בישראל לא איצטריך לוקח עובר חמור של עובד כוכבים דשותפות של עובד כוכבים (פי') באם נפקא דפטור מדכתיב כל מקנך תזכר דהכי אמרינן בגמרא ותימה ל"ל בעלמא בכורות בקרכם לחייב שותפות דישראל הא מדאיצטריך לפטור שותפות עובד כוכבים הא דישראל חייב ואין לומר דאיצטריך לחייב שותפות ישראל באם דמהכא לא שמענן שותפות עובד כוכבים בעובר דהא מכל מקנך תזכר נפקא (ר"ל ג) האי דחזינן דפ' ראשית הגז דבכורות בקרכם [אתא] לחייב שותפות דישראל דמשמע הא שותפות דעובד כוכבים פטור לא הוה ממעטינא מכל מקנך תזכר רק היכא שכל האם לעובד כוכבים והאי דכתיב כל מקנך תזכר י"ל אפי' בהמה טמאה. תוס' חיצוניות: [3] והמשתתף לו למה לי השתא לוקח דעובר כולה דישראל הוא פטור משתתף דאין לו אלא חציו מיבעיא. גליון: [4] לאפוקי מדר' יהודה דאמר שותפות עובד כוכבים חייב בבכורה לקמן גבי המקבל בהמה מן העובד כוכבים מעלין אותו בשוויו ונותן חצי וכו' אבל בריש אבא הלוקח עובר בהמתו מודה ר"י דפטור משום דכל האם לעובד כוכבים אבל קשה מעט דמסתמא כל [מקבל בהמה] האם לעובד כוכבים ומקבל הולדות למחצה וא"ה אמרינן לקמן דפריך עלה ר' יהודה ור"ל דהתיא בריתא דלקמן לא הוי כמו המקבל דמתניתין דאיירי דכל האם לעובד כוכבים אלא מיירי שמקבל ממנו ע"מ שיהיה לו חלק בבהמתו ובולדות והכי מוקמינן לה במסקנא כגון דיהיב ליה בהמה מעברתא לפטומה דמנו דקנסי ליה אבהמה קנסי ליה אולדות. תוס' חיצוניות: איבעיא להו עובר הא לי. נ"א בקצת ספרים מאי אמר: [5] ובכל מקום וכו' אומר לו עובר לעובד כוכבים עובר חמורו דעדיין אינו קדוש עד שיולד דפטר רחם כתיב דאינו קדוש עד לידת רחם וכו': [6] והרוכב בשבת אינו חייב אלא וכו': [7] והנותן בקבלה נמי לא קדוש שאע"פ שאינו רשאי נתנו לו לעובד כוכבים בקבלה: [8] מיפטר מבכור משום אם וכו' והדאמרינן בגמרא וכו' והא דבעיד בגמ' צריכותא וכו' דנפקי מתרי קראי היינו משום דעד לא תנא וכו' הלוקח עובר עובד כוכבים או האם או המוכר עובר לעובד כוכבים או האם וקצת קשה דמשמע וכו' שנאמר בישראל ומשמע דנפקי מהקדשתי לי כל בכור בישראל: [9] דמייתי לה לקדושה פ"ה שתהא שובתת בשבת ולשון קדושה לא משמע כן ועוד קשה מאי קאמר אבל מוכר דקא מפקיע וכו' וכי חייבין על שביתת בהמת עובד כוכבים לכן נראה לי לקדושת בכורה וכשמוכרה לעובד כוכבים כל אשר יצא ממנה לא תהיה בהם קדושת בכורה אבל כשלוקח מן העובד כוכבים יכנסו ולדותיה לקדושת בכורה. תוספות חיצוניות: [10] עשרה בדמיו ונותן כל דמיו לכהן כיון שיבוא מיד העובד כוכבים הוא עצמו יהיה שלו ולמה דמיו ר"ל משום דפעמים שאין יכול כהן למכור ולקנותו מן העובד כוכבים ואי הוה איירי וכו':